

موسیقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦﴾

سوره لقمان، آیه ۶

به نام خدای بخشاینده مهربان

و بعضی از مردم سخنان بیهوده را می‌خرند تا مردم را از روی نادانی، از راه خدا
گمراه سازند و آیات الهی را به استهزا گیرند؛ برای آنان عذابی خوارکننده است!

سبیل	لهو الحدیث	یشتری
راه	سخنان بیهوده	می‌خرد
مهین	هزوا	یضل
خوارکننده	استهزاء	گمراه سازد

نمای درس

لهو الحدیث چیست؟ غناء چیست؟ چه موسیقی حلال و چه موسیقی حرام است؟
آثار مخرب غنا چیست؟

سیمای هدایتی آیه

رفتار و گفتار انسان‌ها چند دسته‌اند:
بعضی از آن‌ها باعث رشد انسان می‌شود: مثل عبادات، صدقه دادن، مطالعه، کار، صلح رحم، مناجات و ...
بعضی از آن‌ها جلوی رشد انسان‌ها را می‌گیرد: مثل گناهان، سرگرمی‌های بی‌مورد، اتلاف وقت، پرخوابی و پرخوری و ...
یکی از مواردی که جلوی رشد و تعالی انسان‌ها را می‌گیرد و به دنیا و آخرت انسان به شدت ضربه می‌زند، «لهو الحدیث» است.

«لَهُوَ الْحَدِيثُ»، به سخن بیهوده‌ای گفته می‌شود که انسان را از رفتن به سوی حق باز می‌دارد؛ از جمله این سخنان، کایات خرافی و فیلم‌ها و داستان‌هایی است که انسان را به فساد و گناه می‌کشاند. این انحراف گاهی به خاطر محتوای سخن است و گاهی به خاطر اسباب و ملازمات آن از بیلب آهنگ و امور همراه آن.^۱
در زمان پیامبر، گروه‌های انحرافی تلاش می‌کردند با انجام اموری انحرافی مانع شنیده شدن صدای قرآن شوند؛ این کار گاهی با آوردن داستان‌ها و افسانه‌های اقوام دیگر و گاهی با آوردن زنان خواننده و علم کردن موسیقی و مجالس رقص و آواز بود.

قصه‌های عجم

در زمان پیامبر، تاجری به نام «نضربن حارث» بود که زیاد به ایران سفر می‌کرد؛ او برای آن که حواس مردم را از قرآن پرت کند، داستان‌ها و افسانه‌های ایرانی - مانند افسانه‌ی رستم و اسفندیار و سرگذشت پادشاهان - را آموخته بود و برای مردم عربستان بازگو می‌کرد و می‌گفت: «اگر محمد ﷺ برای شما داستان عاد و ثمود می‌گوید، من نیز قصه‌ها و اخبار عجم را بازگو می‌کنم».^۲

زنان خواننده

ثروتمندان، کنیزهای (زنان برده) خواننده را می‌خریدند تا برایشان بخوانند و از این طریق مردم را از شنیدن قرآن باز می‌داشتند.^۳
از این آیه فهمیده می‌شود که مبارزه با حق و سرمایه‌گذاری برای این مبارزه و تهاجم فرهنگی دشمنان خدا، سابقه‌ای طولانی دارد. دشمنان خدا، در منطق و استدلال کم می‌آورند،

۱. تفسیرالمیزان، ذیل آیه ۶ سوره لقمان.

۲. تفسیر نمونه، ذیل آیه ۶ سوره لقمان.

۳. همان.

از این رو ابزار مبارزه آن‌ها منطقی و حکمت نیست، بلکه سخنان لَهو و بی پایه است. عده ای از مسلمانان و مومنان ساده دل نیز درگیر این بیهودگی می‌شوند و حاضرند سرمایه خود را با رید و وسایل لَهو و اموری که انسان را از کمال باز می‌دارد، هدر دهند و این نشانه‌ی جهالت و نادانی آن است.

غناء

یکی از موارد و مصادیق لَهو الحدیث، غناست.

غنا، خوانندگی طرب آمیز و متناسب مجالس لَهو و لعب یا عیش و نوش است.^۱ غنا حرام است و آثار و پیامدهای منفی بسیاری در زندگی انسان‌ها دارد. بنا بر تعریف غناء، اگر خوانندگی طرب آمیز نباشد و یا متناسب با مجالس لَهو و لعب نباشد، حلال است.

غنا، از گناهان کبیره است، چرا که امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «غنا، از جمله گناهی است که خداوند برای آن وعده‌ی آتش داده است، سپس آن‌ها را تلاوت فرمود: وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ ...» بنابراین غنا، از گناهان کبیره است، زیرا گناه بیره به گنهی گفته شود که در قرآن به آن وعده‌ی عذاب داده شده است.^۲

در آیه ۳۰ سوره‌ی حج می‌خوانیم: «وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ» از سخن باطل دوری کنید. امام صادق علیه السلام فرمود: «مراد از «قول زور»، آوازه خوانی و غناست».^۳

به روایات زیر توجه کنید:^۴

- غنا، روح نفاق را پرورش می‌دهد و فقر و بدبختی می‌آورد.
- زنان آوازه‌خوان و کسی که به آنها مزد می‌دهد و کسی که آن پول را مصرف می‌کند، مورد لعنت قرار گرفته‌اند، همان گونه که آموزش زنان خواننده حرام است.
- خانه‌ای که در آن غنا باشد، از مرگ و مصیبت دردناک در امان نیست، دعا در آن به اجابت نمی‌رسد و فرشتگان وارد آن نمی‌شوند.
- و...

۱. محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ۱۳۸۵ ش، ج ۱، ص ۴۸-۵۴.

۲. افی، ج ۶، ص ۴۳۱.

۳. تفسیر نور، ج ۷، ص ۲۳۲.

۴. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۲۵-۲۳۰.

پرتویی از قرآن ناطق

حکمت ۱۰۴

عن نوف البکالی قال: رایت امیرالمومنین
 علیؑ ذات لیلہ و قد خرج من فراشه
 فنظر فی النجوم ... قال علیؑ: ... یا نَوْفُ
 إِنَّ دَاوُدَ عَ قَامَ فِی مِثْلِ هَذِهِ السَّاعَةِ مِنْ
 اللَّیْلِ فَقَالَ إِنَّهَا لَسَّاعَةٌ لَا یَدْعُو فِیْهَا عَبْدٌ
 إِلَّا اسْتَجِیْبَ لَهُ إِلَّا أَنْ یَكُونَ عَشَّارًا أَوْ
 عَرِيفًا أَوْ شُرْطِیًّا أَوْ صَاحِبَ عَرْطَبَةٍ وَهِيَ
 الطُّنْبُورُ أَوْ صَاحِبَ كَوْبَةٍ وَهِيَ الطَّبْلُ.

از نوف بکالی نقل است که شبی حضرت
 علیؑ را دیدم که از بسترش برای عبادت
 بیرون آمده بود. نگاهی به ستارگان انداخت...
 آن گاه فرمود: ... ای نوف! حضرت داوودؑ
 در چنین ساعتی از خواب برخاست و فرمود:
 این ساعت، ساعتی است که هیچ بنده‌ای در
 آن دعا نمی‌کند جز این که مستجاب خواهد
 شد، مگر آن که مامور جمع مالیات (برای
 حاکم ظالم) باشد یا جاسوس گزارشگر یا مأمور
 انتظامی ظالم و یا دارای طنبور و یا طبال
 (مطرب) بوده باشد.

در این روایت، امام علیؑ بهترین زمان مناجات و دعا را به ما معرفی می‌کند و آن
 زمان سحر است؛ امام می‌فرماید در این ساعت، دعای همه مستجاب است مگر دو گروه:
 کسانی که کمک به ظالمان و جباران می‌کنند و کسانی که مردم را به وسیله آلات موسیقی به
 عیاشی و هوسرانی دعوت می‌نمایند.

در آنچه امام علیؑ درباره کمک به ظالمان گفته، جای تردید نیست، زیرا علاوه بر
 اینکه این کار باعث قدرت یافتن ظالم می‌شود، درآمدی نیز که از این راه به دست فرد کمک
 کننده می‌رسد، حرام و نامشروع است و کسی که غذای حرام بخورد، دعایش مستجاب
 نخواهد بود.

اما درباره خوانندگی؛ همانطور که گفتیم آهنگ و خوانندگی بر دو گونه است:

۱. خوانندگی و آهنگی که متناسب مجالس لهو و فساد و عیاشی و هوسرانی

پرتویی از قرآن ناطق

حکمت ۱۰۴

است: درآمد آن حرام است؛ زیرا منشأ گناهان فراوان، از جمله آلودگی به اعمال حرام جنسی است و بیهوشی روی اعصاب دارد؛ پس باعث جلوگیری از استجاب دعا می‌شود.

همچنین در روایات داریم که «خانه‌ای که در آن شراب و قمار و آلات موسیقی باشد، فرشتگان در آن وارد نمی‌شوند و دعا در آن مستجاب نمی‌گردد»!

۲. خوانندگی و آهنگی که مناسب جلسات لهو و فساد و هوسرانی نیست: درآمد آن مباح و حلال است. برای مثال در مورد قرآن وارد شده که آن را با آهنگ زیبا بخوانید. در جنگ‌ها نیز از موسیقی‌های مخصوص استفاده می‌شود. در ورزش‌های سنی نیز نوعی موسیقی داریم و حتی گاه برای منظم ساختن حرکات دستجات سینه‌زی از طبل و سنج بهره می‌گیرند که هیچ کدام از اینها موسیقی حرام نیست.

البته تشخیص میان این دو، با مراجعه به عرف روشن می‌شود.

پرتویی از قرآن صاعد

نیایش ۵۲

فَأَسْأَلُكَ يَا مَوْلَايَ سُوءَآلَ مَنْ - پس ای مولای من - از تو درخواست می‌کنم،
نَفْسُهُ لَاهِيَةً لَطُولِ أَمَلِهِ درخواست کسی که نفس او به خاطر آرزوهای
درازش، به بیهوده کاری مشغول شده.

اسلام دین بیداری و رهایی است؛ رهایی از ظلم و ستم، رهایی از جهل و نادانی،
رهایی از شهوت و بی بندوباری، رهایی از تاریکی و رهایی از بیهودگی؛ در صورتی که
بسیاری از سرگرمی‌های دنیا، انسان را در بند و اسارت می‌کشد. اسارت در ظلم، اسارت
در جهل، اسارت در شهوت و اسارت در بیهودگی.

لهو یعنی بیهودگی و هر آنچه که بیهوده است انسان را در خود اسیر می‌کند؛ حتی
علمی. «بار پروردگارا! من به تو از علم بدون فایده پناه می‌برم!»^۱

یکی از مضرات غناء و موسیقی لهوی این است که انسان را به اسارت می‌گیرد؛
معمولاً انسان‌ها برای آنکه سختی و مشکلات را فراموش کنند به سراغ این موسیقی
می‌روند. مثال این انسان‌ها مانند بیمار سرطانی است که برای آرام کردن درد خود،
هر روز مسکن و آرام بخش‌های قوی می‌خورد در صورتی که غده‌های سرطانی هر روز
بیشتر پیشروی می‌کنند و بیمار را به نابودی و مرگ نزدیک‌تر می‌کنند. انسان‌ها نیز در
صورت فرار از مشکلات، مدتی آن‌ها را فراموش می‌کنند، ولی این مشکلات هر روز بیشتر
شده و یک روز همه زندگی او را به فنا و نابودی می‌کشاند.
غنا علاوه بر بیهودگی و لهو، مضرات دیگری نیز دارد:

۱. کنز العمال، ح ۳۶۰۹.

توبه کن

روزی مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و گفت: «یابن رسول الله! همسایه من زنان مطرب و آوازه خوان به خانه اش می آورد؛ من گاهی که به دستشویی ای که کنار دیوار همسایه قرار گرفته، می روم، صدای آواز آن ها را می شنوم و بیش از مقدار لازم آنجا توقف می کنم و از شنیدن آن صدا لذت می برم، آیا این کار من ناپسند است؟»
امام صادق علیه السلام فرمود: «این کار را نکن.»

مرد گفت: «آقا من که نه خودم به مجلس آنها می روم و نه آنها را به خانه خود می آورم، تنها صدای آنها را در دستشویی خانه ام می شنوم!»
امام فرمود: «آیا این آیه از قرآن را نخوانده ای: «إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا»^۱ همانا گوش و چشم و دل همگی (در برابر خدا) مسئولند»
مرد با تعجب گفت: «یابن رسول الله! این آیه را تا به حال نشنیده بودم، اینک در محضر شما از این گناه استغفار می کنم و تصمیم می گیرم که دیگر این گناه را مرتکب نشوم»

امام فرمود: «برو غسل توبه کن و چند رکعت نماز بخوان بعد از نماز استغفار کن و از خدا بخواه که تو را بیامرزد؛ اگر با آن حال می مردی چه حال بدی داشتی! این کارهای زشت را برای اهلش نگه دار که هر کاری اهلی دارد.^۲»

۱. سوره اسراء، آیه ۳۶.

۲. تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۹۲، ح ۷۶.

تدبر کنیم

«ضلالت» که حدود دویست مرتبه این واژه با همه خانواده‌هایش در قرآن آمده است. گاهی در مورد تحیر به کار می‌رود، «وَوَجَدَكَ ضَالًّا» (ضحی، ۷) و گاهی به معنای بی شدن است، «أَضَلَّ أَعْمَاهُم» (محمد، ۱) ولی اکثراً به معنای گمراهی و همراه با تعبیرات گوناگون نظیر: «ضَلَالٍ مُّبِينٍ»*، «ضَلَالٍ بَعِيدٍ»*، «ضَلَالٍ كَبِيرٍ» به چشم می‌خورد.

آیه «مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ» (لقمان: ۶) به یکی از مهم‌ترین عوامل گمراه کننده سخن باطل است اشاره نموده است. در آیات دیگر قرآن، به برخی دیگر از عوامل گمراهی مردم اشاره شده که عبارتند از:

۱. ر ق بد. «لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ؛ دُوسْتُ بَدِّ مَرَا كَمْرَاهُ كَرْد.» (فرقان، ۲۹)
۲. هوی و هوس. «وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، از هوسهای خود پیروی نکن، زیرا تو را از راه خدا منحرف می‌کند.» (ص، ۲۶)
۳. دانشمندان منحرف. «يَكْتُوبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ؛ مطالبی را با دست خود می‌نویسند و می‌گویند این از طرف خداوند است.» (بقره، ۷۹)
۴. رهبران گمراه. «وَأَضَلَّ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ؛ فرعون قوم خود را گمراه کرد.» (طه، ۷۹)
۵. شیطان. «إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ؛ قطعاً شیطان دشمن گمراه کننده آشکاری است.» (قصص، ۲۵)
۶. اکثریت گمراه. «وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَمَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ؛ اگر از اکثریت کسانی که در زمین هستند پیروی کنی، تو را از راه خدا منحرف می‌کنند.» (انعام، ۱۱۶)
۷. والدین گمراه. «إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا... وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ، همانا ما والدین خود را بت پرست یافتیم و به آنان اقتدا کردیم.» (زخرف، ۲۳)

نکته ترجمه

ترجمه حرف جرّ «مِنْ» در قرآن

از جمله حروف پر کاربرد در قرآن، حرف «مِنْ» است. در زبان عربی برای آن تا ۱۵ معنا ذکر کرده‌اند. یکی از معانی پر کاربرد آن بعضی و برخی است که به آن مِنْ بعضیّه یا تبعیضیّه نامیده می‌شود و در ترجمه آن باید از معادل‌هایی مانند: بعضی یا برخی استفاده کنیم. این حرف با ترکیب: «مِنَ النَّاسِ مَنْ...» بیش از ده بار در قرآن تکرار شده است.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ؛ و برخی از مردم، خریدار سخنان بیهوده و سرگرم‌کننده‌اند

پرسش و تمرین

واژگان زیر را ترجمه کنید.

سبیل	لهوالحدیث	یشتری
مهین	هزوا	یضل

عبارت زیر را ترجمه کنید.

واژگان	وَمِنَ النَّاسِ مَن	يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ	لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ	بِغَيْرِ عِلْمٍ
تحت اللفظی				
ترجمه روان				

بر اساس محتوای درس به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱. رفتارها و گفتارهای انسان به چند دسته تقسیم می‌شود؟ بیان کرده و مثال بزنید...

.....

.....

۲. لهوالحدیث چیست؟

.....

۳. با توجه به روایات، آثاری که غنا به دنبال دارد را بیان کنید.

.....

کارخواست

با توجه به احکام شرعی و نظر مراجع تقلید بررسی کنید که موسیقی سنتی و پاپ جزء موسیقی حلال است یا حرام؟

